

17de zondag door het jaar / 27 juli 2025

Exegetische notities eerste lezing

Genesis 18,20-32

Hoofdstuk 18 uit Genesis verhaalt over twee aankondigingen van JHWH die Abraham direct raken, de eerste over de onverwachte zwangerschap van zijn vrouw Sara en de tweede over de dreigende dood van Lot, de zoon van zijn broer. De aankondigingen van leven en dood worden gedaan door drie mannen die Abraham bezoeken bij de eik van Mamre. Eén van de mannen blijkt JHWH te zijn in menselijke gedaante. Verderop worden de overige twee mannen *engelen* genoemd. De drie mannen in dit verhaal worden soms aangeduid met de term Drie-eenheid. De eerste lezing gaat over de tweede aankondiging.

JHWH is verbolgen over de zware zonde van Sodom en Gomorra. Hij wil *af dalen* om zelf poolshoogte te nemen. Niets menselijks is JHWH vreemd. De twee mannen gaan vervolgens op pad, maar JHWH zelf blijft staan. Vreemd, want Hij wilde toch zelf kijken? Verwacht Hij dat Abraham hem zal aanspreken? Of is JHWH's gang geïmpliceerd in de twee andere mannen?

Dan volgt het *sjacheren* van Abraham. Hij interpreteert de *roep om wraak* waar JHWH over rept als een intentieverklaring van JHWH dat Hij de stad wil vernietigen. Abrahams afdingen is niet zonder eigenbelang. Zijn wens is het gevolg van het feit dat Lot in Sodom woonachtig is en het slachtoffer dreigt te worden van JHWH's woede. Opnieuw werpt Abraham zich op als redder van Lot, zoals hij hem al eerder uit handen van vijanden wist te redden (Genesis 14,11-16). Met grote vrijmoedigheid en met vlagen ontzetting en verontwaardiging voelt Abraham de Rechter van de mensenwereld aan de tand. Abraham vermijdt hierbij Lot met name te noemen, waardoor zijn inzet principieel lijkt te zijn. JHWH breekt de strak opgebouwde dialoog in zes ronden pas af na zijn belofte de streek van Sodom en Gomorra niet te zullen vernietigen, zelfs als er maar tien mensen rondlopen die deugen. Het pingelen verloopt als volgt: 50-45-40-30-20-10.

In vers 33, dat in de Bijbel direct volgt na de lezing, beëindigt JHWH het gesprek. Bepaalt alleen Hij tot hoever Abraham kan afdingen of zit Abraham reeds op een minimum van tien rechtvaardigen? De auteur vermeldt dat de mensen van Sodom slecht zijn en ernstig tekortschieten jegens JHWH (Genesis 13,13). Er is veel gespeculeerd over de inhoud van dit *gesoedemieter*. Als de andere twee mannen in het vervolg van het verhaal in Sodom onderdak vinden bij Lot, stromen alle mannelijke Sodomieten, jong en oud, samen rond zijn huis omdat ze hen willen *kennen* (Genesis 19,4-5). Het Hebreeuwse werkwoord *jada* wordt door Lot geïnterpreteerd als seksuele omgang hebben. Op grond hiervan wordt homoseksualiteit traditioneel als de zonde van de Sodomieten beschouwd. Onze woorden *sodomie* en *mietje* danken hun oorsprong hieraan. Het is echter even verdedigbaar dat de zonde van Sodom verwijst naar tekorten op sociaal gebied. De profeet Ezechiël bijvoorbeeld wijst op het feit dat de inwoners leefden in overdaad en zich niet bekommerden om de misdeelden en behoeftigen (Ezechiël 16,48-50). Hoe het ook zij: in Sodom wordt onrecht gedaan. Abraham ontkent zeker niet de tekorten van de Sodomieten. Hij vraagt immers om vergiffenis. Met diepe eerbied, gepaard aan kinderlijk vertrouwen, probeert hij de rechtvaardigen, zij die jegens JHWH niet tekortschieten, lees: Lot, te redden.

Belangrijk is de afloop van het verhaal: er zijn geen tien rechtvaardigen te vinden in Sodom. De stad wordt dus verwoest, maar Lot wordt toch gered, samen met zijn twee dochters. Hun toekomstige echtgenoten komen om bij de verwoesting, omdat zij lachen om de voorspelde verwoesting (Genesis 19,12-14). En Lots vrouw verandert in een zoutklomp, omdat zij de eis negeert niet om te kijken naar de verwoesting van de stad (Genesis 19,15-26).

Tot slot rijst de vraag of JHWH wist van Abrahams latente wens. De auteur sluit het verhaal als volgt af. *Toen God de steden wegvaagde waar Lot had gewoond, liet Hij Lot aan de ondergang ontkomen. Zo hield God, toen Hij de steden in de vallei verwoestte, rekening met Abraham.* (Genesis 19,29). God is een God van leven voor wie wandelen op zijn weg.

Exegetische notities antwoordpsalm

Psalm 138,1-2a.2bc-3.6-7ab.7c-8

De eerste twee verzen van Psalm 138 vormen de inleiding, de verzen 3-6 zijn het kernstuk en 7-8 het slot. De psalm is een loflied, waarin JHWH wordt geprezen om zijn goedheid en waarachtigheid. Hij heeft de psalmist verhoord in zijn roepen tot Hem en Hij helpt hem in alle gevaren. Daarom zullen alle koningen der aarde Hem prijzen, aldus de verzen 4-5 die niet zijn opgenomen in de antwoordpsalm. Het lied eindigt met een kort gebed, dat JHWH vraagt de psalmist, het *maaksel van uw handen*, nooit los te laten. Hij looft JHWH uit heel zijn hart, hij looft zijn naam, zijn goedheid en zijn woord. Ook roept hij JHWH aan en vraagt hij gunsten van Hem. Tegenover JHWH wil hij gering, niet hovaardig zijn. Verder hoeft hij dan niets te vrezen, want JHWH zal hem altijd bijstaan. Het refrein *wanneer ik tot u riep hebt gij mij steeds verhoord* sluit aan bij Abrahams smeekbede uit de eerste lezing.

Exegetische notities tweede lezing

Kolossenzen 2,12-14

De brief aan de christenen in Kolosse wil tegemoetkomen aan de vragen, twijfels, gevaren en onrust waartoe het *gnosticisme*, een dwaalleer in de ogen van Paulus, aanleiding gaf. Paulus neemt slagzinnen van deze leer op teneinde aan te tonen dat alle vragen in Christus hun antwoord vinden. De dogma's, in vers 14 meestal vertaald met *oorkonde*, van de valse leer zijn door God Zelf vernietigd. Paulus richt zich in vers 13 met name tot de onbesnedenen: *Hij heeft u, toen u dood waart in de misdaden en in de voorhuid van uw vlees, mede levend gemaakt met Hem, al uw misdaden vergevend*. Ook zij horen er dus bij.

Exegetische notities Evangelie

Lucas 11,1-13

Veel meer dan de andere evangelisten voert Lucas een biddende Jezus op. Een van de leerlingen die optreedt namens allen, heeft een verzoek: *Heer, leer ons bidden, zoals Johannes het ook aan zijn leerlingen geleerd heeft*. In het Lucasevangelie is er een duidelijke scheiding tussen Johannes en zijn leerlingen en Jezus en zijn leerlingen. Het lijkt hier dat Jezus' leerlingen niet achter willen blijven bij die van Johannes. Wat is de achtergrond van hun verzoek? Bidden zij nooit en willen ze dat nu leren? Of bidden ze wél, maar niet op de manier van Johannes' leerlingen? Is hier sprake van een soort concurrentie tussen beide groepen leerlingen? Jezus is ergens aan het bidden en als hij daarmee is gestopt, volgt het verzoek. Is er van Jezus' bidden iets uitgegaan dat in de leerlingen het verlangen wakker riep eveneens te bidden of te bidden op zijn manier?

De evangeliëlezing is in drieën te verdelen. Allereerst is er sprake van het bidverzoek en het Onzevader door Jezus gegeven als antwoord. Vervolgens vertelt Jezus een toelichtende parabel van de onbeschaamde vriend. De lezing eindigt met enkele uit gebed en parabel ontwikkelde gedachten.

Geen enkele tekst uit het Tweede Testament is zo overgeleverd aan de willekeur der exegeten als de tekst van het Onzevader. De Christenen bidden overigens de langere versie van Matteüs 6,9-13.

De oorsprong van het Onzevader moet misschien gezocht worden in een reflectie van de eerste christenen op Jezus' gebed op de Olijfberg. De aanvaarding van het feit dat een mens op de proef gesteld kan worden, vraagt om verzet daartegen. Het joodse gebed *qaddish yatom* heeft misschien model gestaan. De beginregels hiervan luiden: *de naam van God worde verheerlijkt en geheiligd in de wereld, die Hij heeft geschapen volgens Zijn wil. Moge Hij Zijn rijk vestigen tijdens uw leven en tijdens het bestaan van het huis van Israël, snel en spoedig. Amen.*

De bede om brood hangt waarschijnlijk samen met de bedelaarscultuur waarin Jezus en de zijnen leefden. De bede om zondevergeving sluit nauw aan bij de verhalen van de genezing van een lamme (Lucas 5,17-26) en de zondige vrouw in het huis van Simon de Farizeeër (Lucas 7,36-50).

De aansluitende parabel is zoals altijd gegrepen uit het leven in Jezus' tijd. *Drie* broden vraagt een man zijn vriend te leen. Dat lijkt een kleinigheid voor ons die in de supermarkt schappen vol brood zien liggen, maar toen was broodbakken een dagwerk en de vriend en zijn kinderen zitten de volgende dag ongetwijfeld zonder brood. De deur is al op slot. Arme mensen barricadeerden de deur met meubels, enerzijds als beveiliging tegen ongewenste bezoekers, anderzijds om ruimte op de vloer te maken teneinde te slapen. Bovendien is het midden in nacht. Je moet wel een rotsvast vertrouwen in je vriend hebben hem zoveel overlast te bezorgen. Hij weet dat zijn vriend zal helpen. Om dit gevoel van zekerheid en vertrouwen gaat het ook in het Onzevader.

Brood, vis en ei zijn levensnoodzakelijk voedsel. Steen, slang en schorpioen zijn dat niet. Integendeel. In het meer van Galilea schijnt zich een vissoort te bevinden die een lengte van anderhalve meter kan bereiken, tijdelijk op de oever kan kruipen en uiterlijk veel lijkt op een slang. De plaatselijke bevolking spreekt over *barboet*. De vis wordt tot de onreine dieren gerekend en bij vangst door vissers in het meer teruggezet. Als een zoon vraagt om een vis, zal zijn vader hem toch niet zo'n *barboet* geven? Een opgerolde schorpioen met zijn dodelijke steek kan er uitzien als een ei. Een vader zal zijn kind toch niet met een dergelijk gevaar confronteren? Hoeveel te meer zal de hemelse Vader aan zijn biddende kinderen geven, wat ze elke dag nodig hebben om in leven te blijven, bovenal de gave van de heilige Geest.

Exegetische boodschap

Leer ons bidden

Een kind kan wat hem bezighoudt vertrouwelijk bespreken met zijn vader. Is bidden het vertrouwelijk praten met God over dat wat je ter harte gaat? Je het lot van medemensen aantrekken is daarbij essentieel, zodat het Rijk Gods je toe-komt. Dat gaat niet vanzelf. Dat moeten we leren.